

УДК 811.111: 821.111

ПЕРЕДЕРІЙ Г.М., ЧОРНА К. І.*(Чорноморський державний університет ім. Петра Могили)***КОНЦЕПТ LIE У ТЕЛЕСЕРІАЛІ «ТЕОРІЯ БРЕХНІ»**

Стаття сфокусована на дослідженні концепту *LIE* у телесеріалі «Теорія брехні». Тобто за допомогою яких лінгвостилістичних елементів концепт вербалізується у тексті даного серіалу.

Ключові слова: концепт, лінгвостилістичні засоби, телесеріал.

Передерий А. Н., Чорна К. И. Концепт *LIE* в телесериале «Теория лжи». В статье рассматривается концепт *LIE* и его лингвостилистическая презентация в телесериале «Теория лжи».

Ключевые слова: концепт, лингвостилистические средства, телесериал.

Perederiy G. M., Chorna K. I. Concept *LIE* in the movie «Lie to Me». This article addresses concept *LIE* as a cognitive construal which is claimed to be represented by stylistic devices in the script of the television series «Lie to Me».

Key words: concept, stylistic devices, television series.

Телесеріал як жанровий різновид викликає останнім часом посилені інтерес з боку як мовознавців, головним чином, науковців у галузі стилістики, когнітивної лінгвістики, так і літературознавців, які займаються вивченням телесеріалу, що став унікальним явищем у сучасному літературному процесі. Тому розгляд телесеріалу крізь призму художніх засобів за допомогою яких вербалізується концепт, є одним із важливих питань вивчення лінгвістики.

Кожний художній текст несе на собі відбиток особистості автора, що сприймається читачем через систему художніх образів як засобу пізнання і відтворення навколишнього світу в естетичній формі. Даний процес відображається через ідіостиль письма, зокрема лінгвостилістичні елементи. Останні допомагають реалізувати мету автора, зокрема в телесеріалі, передати атмосферу ситуації, створити інтригу та тримати читача в очікуванні та напруженні.

Існують різні точки зору на типологію лінгвостилістичних фігур. Науковці розходяться в поглядах відносно структурування даних прийомів. Серед найбільш відомих науковців, які класифікували виразні засоби, слід виділити таких: Скребнев Ю. М., Гальперін І. Р., Арнольд І. В. [Арнольд 1973] Так, ми орієнтувалися на класифікацію визначного фахівця в області стилістики Гальперіна І.Р., а саме: фонетичні, лексичні та синтаксичні засоби увиразнення та стилістичні прийоми.

Актуальність статті зумовлена спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень на з'ясування особливостей механізмів творення мовлення і, зокрема, на поглиблене вивчення функціонування мовних засобів у тексті. Розмаїття теоретичних тлумачень телесеріалу, викликане багатоплановістю його структури, потребує систематизації поглядів теорії телесеріалу на основі лінгвостилістичного аналізу його стилістичних особливостей.

Мета статті полягає у виявленні концепту *LIE* та встановленні його лінгвостилістичних засобів актуалізації у серіалі «Теорія брехні».

Теорія брехні (англ. «Lie to Me») – американський телесеріал. За сюжетом Доктор Кел Лайтман (Dr. Cal Lightman) і його колеги приймають завдання від третіх сторін (здебільшого місцевих та федеральних правоохоронних органів), а також допомагають у розслідуваннях, знаходячи правду через застосування психології: інтерпретуючи мікровирази і мову тіла людини. Персонаж Доктора Лайтмана є прототипом Пола Екмана, визначного психолога і експерта з мови тіла і виразу обличчя, хоча серіал розпочинається з заяви, що герої Теорії брехні не засновані на реальних особах і подіях [Пиз 1995, с. 137].

Сюжет

Доктор Лайтман вважає, що всі брешуть. І, щоб довести це, йому вистачає лише кілька хвилин спілкування з людиною. Будь-який рух, жест, будь-яке необережне слово можуть видати брехуна. Треба тільки вміти це побачити. Пересічна людина бреше тричі за десять хвилин розмови. Завдання доктора Лайтмана і його колег – розпізнати цю брехню. Використовуючи свої таланти, вони рятують від в'язниці невинних і садять за ґрати злочинців. До агентства Лайтмана звертаються за допомогою ФБР, уряд, Конгрес США і навіть прем'єр-міністр Узбекистану [Пиз 1992, с. 74].

Команда

Доктор Кел Лайтман зі своєю командою є живими детекторами брехні, для яких визначення бреше людина чи ні, не містить жодних складнощів. Окрім доктора Лайтмана на чолі «Lightman Group» стоїть його партнер – талановитий психолог доктор Джилліан Фостер, котра приносить рівновагу в спільну роботу – в той час як доктор Лайтман зосереджується на деталях, вона завжди оцінює загальну картину. Ілай Локер – провідний дослідник, прихильник абсолютної правди, через що потрапляє у незручні ситуації, так як завжди говорить те, що думає. Рія Торрес – одна з «натуралів» – людей, які без жодного навчання здатні визначати справжні почуття і емоції людини через її поведінку. Разом вони створюють непереможну команду, яка спеціалізується на «читанні» людей [Пол 2010, с. 65].

Прототип Кела Лайтмана

Відомо, що прототипом головного героя, Кела Лайтмана, а також консультантом серіалу став професор психології Каліфорнійського Університету Пол Екман. Пол присвятив більше 30 років вивченню теорії брехні і є найкращим спеціалістом у світі у цій області. Його послугами користуються не лише відомі політики, підприємці, керівники, але й різноманітні міністерства та агентства федерального уряду США.

Зараз Пол Екман очолює «Paul Ekman Group» – невелику компанію, яка займається розробкою методик та учбових пристроїв у сфері визначення емоцій та мікроекспресій [Пол 2011, с. 24].

Взагалі теорія брехні має здатність матеріалізуватися у тексті. Саме яким чином, за допомогою яких лексичних та синтаксичних засобів вираження концепт *LIE* об'єктивується у тексті, тобто скрипті телесеріалу «Теорія брехні», ми спробуємо дослідити далі.

Так, наприклад, у наведеному вилученому фрагменті брехня осмислюється головним персонажем як річ яку людина здатна й спроможна вимовити: "*Friendly speaking each person at least tells three lies in a ten minute conversation, I counted*" [Baum S.]. Але більш того, брехня має спроможність матеріалізуватися, оскільки ми її в процесі мовлення ословлюємо. Тут теорія концепт *LIE* вербалізується метафорично *tells three lies in a ten minute conversation*, за допомогою стертої метафори за класифікацією І. Р. Гальперіна. Брехня асоціюється не тільки з річчю, але з її частотністю вживання у розмові.

У контексті нашого дослідження концепт *LIE* втілений у тексті телесеріалу «Теорія брехні» насамперед метафорично. Про це свідчить проведений нами кількісний аналіз. Складовою процесу метафоризації наведеного концепту є контекст, котрий впливає на вибір параметру для встановлення подібності та схожості. Контекст слугує "своєрідним обмежувачем" у процесі метафоричного перенесення, що різко звужує область можливих семантичних властивостей досліджуваних явищ, наприклад: «*CAL: It's a lie detector. West-Africans used them first. When you're on trial, you hold the egg in your hands and if it broke it's a sign of anxiety. You were found guilty*» [Baum S.]. У наведеному текстовому фрагменті брехня осмислюється через таке поняття як детектор брехні, який вперше застосували афроамериканці. Метафоричне осмислення концепту *LIE* есплікується тут такими мовними одиницями як *a lie detector* та метафорою *a sign of anxiety*. Індикатором брехні є стурбованість та нервовість людини, яка проходить цю процедуру. Відповідно брехня асоціюється з почуттям, емоційним аспектом людини та людського ества.

У наступному уривку брехня проявляється через розуміння виразу щастя на людському обличчі: «*We just saw a brief expression of happiness on his face, which he was trying best concealed, lasted for less than 50 seconds, as we call micro expression*» [Baum S.]. Людина, яка має щасливий вигляд стосовно будь-якої трагічної події, і намагається це приховати – безперечно бреше. Вагомим є той факт, що порив щастя триває 50 секунд, тобто акт щастя є швидкоплинним. Тут щастя асоціюється з річчю, яку можливо сховати і яке триває короткий проміжок часу. За допомогою стертої метафори *a brief expression of happiness on his face, which he was trying best concealed, lasted for less than 50 seconds* автор тексту зображує теорію приховування інформації і визначає такий прояв емоцій як щастя у даному випадку як мікро експресію. На лінгвостилістичному рівні концепт *LIE* передається за допомогою метафори.

Прикладом виявлення прихованої й відвертої брехні може слугувати наступний фрагмент: «*That's a real surprise lasted for a second. If your real suspect is surprised for more than a second he is faked. He is lying.... Watch it again. Concealed scorn*» [Baum S.]. Як вже було зазначено,

аналізуючи достовірність інформації, Лайтман звертає увагу на емоції. Одним з видів емоцій є здивування чи подив. А чи ширший цей подив, чи уявний? Справжній подив не може тривати секунду, це вже є вказівкою на те, що людина щось приховує. І якщо інтерпретувати до кінця, то ми маємо приховане презирство. На стилістичному рівні концепт *LIE* передається за допомогою персоніфікації *a real surprise lasted for a second* та простої метафори *Concealed scorn*. Справжній подив уподібнюється людині, що може тривати визначний проміжок часу. Натомість презирство асоціюється з річчю, яку можна сховати від людського ока.

Таким чином, проаналізувавши вилучені текстові фрагменти зі скрипту телесеріалу «Теорія брехні» за допомогою контекстуального, концептуального й лінгвостилістичного аналізу, ми можемо прослідкувати як за допомогою лінгвостилістичних засобів концепт *LIE* матеріалізується у наведеному телесеріалі. У процесі дослідження було встановлено, що концепт *LIE* репрезентовано у концептуальному просторі зазначеного телесеріалу насамперед метафорично.

Перспективним є дослідження не тільки вербальних засобів актуалізації концепту *LIE* у телесеріалі «Теорія брехні», а й виявлення невербальних засобів репрезентації концепту *LIE*, що сприятиме окресленню ідіостилістичної та національної специфіки картини світу, втіленої у тексті телесеріалу.

Література

Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка (Стилистика декодирования) / И. В. Арнольд. – М.: Просвещение, 1973. – 304 с. Пиз А. Язык жестов: как читать мысли других людей по их жестам / Аллан Пиз. – М.: Ай-Кью, 1995. – 257 с. Пиз А. Язык жестов: увлекательное пособие для деловых людей / Аллан Пиз. – М.: Ай-Кью, 1992. – 112 с. Пол Э. Психология лжи. Обмани меня, если сможешь / Экман Пол – СПб.: Питер, 2010. – 304 с. Пол Э. Узнай лжеца по выражению лица / Экман Пол – СПб.: Питер, 2011. – 272 с. Baum S. Lie to Me / Sam Baum. – Режим доступа: www.sorozajunkie.hu/.../script_lie_to_me_1x01_-_pilot.pdf. – Назва з титул. екрану.

УДК 811.111'373

ПОМИГУЄВА Л.П.

(Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж ім. І.Я. Франка)

АСПЕКТИ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МЕТАФОРИЧНИХ МОДЕЛЕЙ КОНЦЕПТУ «AGRICULTURAL PLANTS»

Автор статті досліджує функціональну інтерпретацію метафоричних моделей концепту «Agricultural Plants». Представлені моделі формують систему метафоричного термінотворення. Розглядається метафоричний корпус, визначений закономірностями, моделями і типологічними характеристиками.

Ключові слова: концепт, метафора, функція, інтерпретація.

Помигуєва Л.П. Аспекты функциональной интерпретации метафорических моделей концепта «Agricultural Plants». Автор статьи исследует функциональную интерпретацию метафорических моделей концепта «Agricultural Plants». Представленные модели формируют систему метафорического терминообразования. Рассматривается метафорический корпус, определенный закономірностями, моделями и типологическими характеристиками.

Ключевые слова: концепт, метафора, функция, интерпретация.

Pomiguyeva L.P. Metaphorical Model Functional Interpretation Aspects of Concept «Agricultural Plants». The author of the article investigates metaphorical model functional interpretation aspects of concept «Agricultural Plants». The suggested models form the system of metaphorical termformation. Defined by rules, models and typical characteristics the metaphorical corpus is analyzed.

Key words: concept, metaphor, function, interpretation.

Розвиток лінгвістики характеризується антропоцентризмом. Це означає, що мовні явища розглядаються у взаємозв'язку з людиною, її діяльністю, мисленням. Поняття «метафора» отримує нову інтерпретацію. Її роль дуже важлива у побудові концептуальної та вербальної систем людини, категоризації навколишнього світу, процесах мислення і сприймання цілісної картини світу. [Баранов, 1991, с. 45]

Актуальність теми статті зумовлена соціальною та лінгвістичною необхідністю багатоаспектного дослідження формування та функціонування метафоричних моделей, їх інтерпретація.

Мета статті полягає у всебічному аналізі метафоричного процесу та його функціонування.

Для досягнення мети поставлено такі **завдання**:

1. Визначити взаємодію суб'єкта метафори і мовного знання про світ, його знання мовних значень і їх асоціативних комплексів.
2. Розглянути функції метафор та дати їх класифікацію